

УДК 339.9.01:330.88
JEL: F15; F21
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-30-36>

ІНТЕГРАЦІЯ КИТАЮ В АФРИКАНСЬКИЙ РИНОК ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗАХІДНИЙ СВІТ

©2023 САВЧЕНКО М. В., ПОРОХНЯ В. А., АТАМАНЕНКО П. О.

УДК 339.9.01:330.88
JEL: F15; F21

Савченко М. В., Порохня В. А., Атаманенко П. О. Інтеграція Китаю в африканський ринок та її вплив на західний світ

Теоретико-методологічною базою проведення дослідження є напрацювання вітчизняних і закордонних учених. Результати отримані шляхом застосування системи методів: метод логічного аналізу дозволив вибудувати логіку дослідження; узагальнення та синтезу – сформувати висновки наукового дослідження; структурного та економіко-статистичного аналізу використовувались для визначення трендів прямих іноземних інвестицій двох наддержав; експертних оцінок – для узагальнення результатів опитування щодо ставлення громадян африканських країн до іноземних партнерів. Графічний метод дозволив візуалізувати отримані результати дослідження. Статтю присвячено детальному вивченню механізмів інтеграції Китаю в африканський ринок та її вплив на західний світ. Зміни, що відбулися на міжнародній арені на початку XXI століття, зокрема, втілилися у становленні Китайської Народної Республіки (КНР) як претендента на глобальне лідерство та набуття рис центросилової держави. Зважаючи на ці обставини, КНР проводить багатовекторну зовнішню політику, у якій чільне місце посідає Африканський континент. Китай, розуміючи не тільки вагомість ресурсного потенціалу Африки, а й тенденцію до зростання політичної ваги континенту на міжнародній арені, прагне встановити тісні відносини з низкою африканських держав. У статті проаналізовано економічний механізм політики Китаю щодо Африки. Передусім через призму інвестицій у контексті зовнішньополітичної стратегії Пекіну. Авторами статті висвітлено виклики та перспективи економічного співробітництва Китаю та країн Африки. Серед основних площин співпраці Китаю з африканськими країнами розглянуто саме інвестиційну активність китайських інвесторів щодо їх просування на ринки країн Африканського континенту та поліпшення реалізації зовнішньополітичних інтересів Китаю в Африці. Кожен крок робиться з урахуванням цивілізаційних факторів регіону та із застосуванням механізму «м'якої сили».

Ключові слова: Китай, африканський ринок, економічні фактори, інвестиції, політика, інтеграція, зони економічної торгівлі, зони економічного та торговельного співробітництва.

Рис.: 3. Табл.: 1. Бібл.: 9.

Савченко Марина Василівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: m_savchenko@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9063-3551>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208318448>

Порохня Вікторія Анатоліївна – студентка, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: viktoriaporohnia2108@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5926-5984>

Атаманенко Петро Олегович – студент, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: atamannenکو.p@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6092-1407>

UDC 339.9.01:330.88
JEL: F15; F21

Savchenko M. V., Porohnia V. A., Atamannenکو P. O. The China's Integration in the African Market and Its Impact on the Western World

The theoretical and methodological basis of the research is the works of domestic and foreign scientists. The results were obtained due to the application of the following system of methods: the method of logical analysis made it possible to develop the logic of the research; the method of generalization and synthesis – to form the conclusions of scientific research; methods of structural and economic-statistical analysis were used to determine the trends of direct foreign investments of the two superpowers; methods of expert assessments – to generalize the results of the survey on the attitude of citizens of African countries to foreign partners. The graphic method made it possible to visualize the obtained research results. The article is devoted to a detailed study of the mechanisms of China's integration into the African market and its impact on the Western world. The changes that took place in the international arena at the beginning of the 21st century, in particular, were embodied in the formation of the People's Republic of China (PRC) as a contender for global leadership and the acquisition of features of a central power State. Considering these circumstances, the People's Republic of China pursues a multi-vector foreign policy, in which the African continent occupies a prominent place. China, understanding not only the importance of Africa's resource potential, but also the tendency of the continent's political weight to grow in the international arena, seeks to establish close relations with a number of African countries. The article analyzes the economic mechanism of China's policy towards Africa. First of all, this is viewed through the prism of investments in the context of Beijing's foreign policy strategy. The authors of the article highlighted the challenges and prospects of economic cooperation between China and African countries. Among the main areas of China's cooperation with African countries, the authors specifically considered the investment activity of Chinese investors in terms of their promotion to the markets of the countries of the African continent and the improvement of the implementation of China's foreign policy interests in Africa. Each step is taken with consideration of the civilizational factors of the region and using the «soft power» mechanism.

Keywords: China, African market, economic factors, investment, policy, integration, zones of economic trade, zones of economic and trade cooperation.

Fig.: 3. Tabl.: 1. Bibl.: 9.

Savchenko Maryna V. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of International Economic Relations, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: m_savchenko@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9063-3551>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208318448>

Сьогодні частка Африки в економіці світу неухильно збільшується. Світові держави та центри економічної сили виявляють до континенту дедалі більший інтерес, і конкуренція між ними за африканські ринки та природні ресурси загострюється. До того ж, міністр закордонних справ Китаю Цінь Ган зазначає, що «Китайсько-африканські відносини є основою зовнішньої політики Китаю». За даними експертів, на країни Африки припадає близько 30% світових запасів мінеральних копалин. Протягом останніх десятиліть Китай став одним із основних партнерів багатьох із 54 країн африканського континенту у сфері економіки, торгівлі, військово-технічної співпраці та в інших галузях.

Наразі дана тема привертає увагу багатьох учених та активно досліджується. Значну частину інформації та даних можна отримати із періодичних видань, сайтів новин та офіційних сайтів міжнародних організацій. Особливу увагу було приділено аналізу досліджень Акселя Дрегера, економічного видання *The Economist*, соціологічної групи *Afrobarometer* та інших джерел.

Проблема відносин Китаю із африканськими державами в економічній сфері частково відображена в роботах таких вітчизняних дослідників в науковців, як Л. В. Українець [1], О. І. Ковалб, П. Климишин [2] та інших.

Мета статті полягає в дослідженні інтеграції Китаю в африканський ринок та її впливу на західний світ.

Взаємовідносини Китаю та держав африканського континенту мають спільні аспекти, що їх поєднують: як Китай, так і африканські держави свого часу страждали від агресії західного колоніалізму, тому, з набуттям незалежності, вони мали дещо подібні сценарії розвитку. Після проголошення незалежності африканські держави, як і колись Китай, зіштовхуються з тими самими проблемами розвитку. Китай заявляє, що робить все можливе, щоб допомогти африканським країнам подолати основні проблеми економічного розвитку та завоювати їхню довіру.

Відповідно до даних ресурсу *Afrobarometer*, було опитано 34 африканські країни стосовно того, як їх громадяни ставляться до іноземного впливу на економічне та політичне життя їхніх країн. І лідером серед громадського схвалення є саме Китай (*рис. 1*).

Африка прекрасно вписується в економічну стратегію Китаю з кількох причин. Передусім цей континент багатий на енергоресурси, корисні копа-

лини і сировину, а саме, паливо. Китайсько-африканські відносини важливі для обох сторін, але все ж таки досить незбалансовані. Жодна інша країна не наближається до такої глибини та широти участі Китаю в Африці, адже Китай – це найбільший торговий партнер Африки, двосторонній кредитор і важливе джерело інвестицій в інфраструктуру. На китайські фірми припадає приблизно 1/8 промислового виробництва континенту. Створена Китаєм цифрова інфраструктура має вирішальне значення для платформ, на яких спілкуються африканці. Політичні, військові та безпекові зв'язки стають тіснішими. Розуміння китайсько-африканських відносин є ключовим для розуміння континенту та глобальних амбіцій Сі Цзіньпіна. Саме економічна зацікавленість Пекіна в цьому регіоні чітко окреслює головні сфери двосторонньої співпраці, які є взаємопов'язаними та базуються на вже функціонуючих міцних політико-дипломатичних засадах. Серед основних таких сфер у економічному кластері слід виокремити такі:

- ✦ співробітництво в нафтогазовому комплексі;
- ✦ гірничодобувна індустрія, освоєння покладів корисних копалин;
- ✦ імпорт Китаєм сировини африканського походження;
- ✦ сільське господарство.

Широкий спектр економічних, військових і культурно-гуманітарних сфер сучасної співпраці КНР та Африки демонструє бажання Пекіну зробити практичний внесок у поліпшення умов життя держав регіону практично в усіх галузях, які є важливими для формування його нової якості.

Сучасна історія цих відносин має три етапи. Під час холодної війни Китай надавав допомогу, будував залізниці та намагався, здебільшого безуспішно, експортувати маоїзм. Але головний напрямок їхніх відносин був політичним. Китай розглядав нові незалежні африканські країни як потенційних союзників. У 1971 році, коли ООН проголосувала за те, щоб Китай «знав своє місце» щодо Тайваню, 26 африканських країн виступили на боці Мао. «Це наші африканські брати привели нас до ООН», – відмітив він.

Друга фаза, починаючи з 1990-х років, була визначена економікою. Для квітучого Китаю Африка мала неабияке значення. З континенту імпортувалися нафта і метали; надлишки грошей і виробництва пішли іншим шляхом. Для африканських країн, які

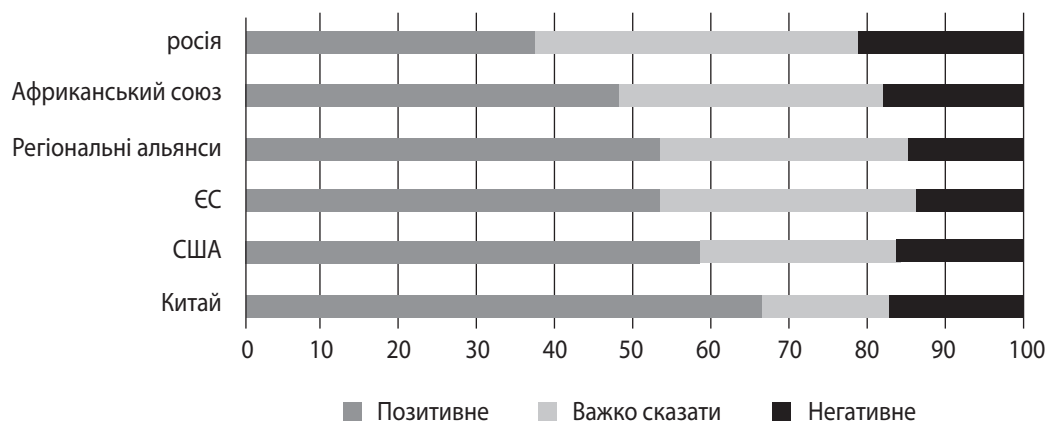

Рис. 1. Опитування, що демонструє ставлення громадян африканських країн до іноземних політичних і економічних партнерів

Джерело: побудовано авторами на основі [3].

щойно відмовилися від однопартійного правління та покінчили з роками стагнації, Китай надав корисну інфраструктуру. Так Китай перетворився з чистого одержувача допомоги на «кредитора першої інстанції». З 2000 по 2014 рр. китайська допомога, і особливо позики, означали, що тільки Америка надала Африці більше фінансування для розвитку. Понад половини китайських проектів розвитку стосувалися Африки [4, с. 67].

Спеціальні економічні зони (SEZs) і зони економічного та торговельного співробітництва (ETCZs) відіграли важливу роль у модернізації Китаю з того часу, як Ден Сяопін почав реформувати та відкривати країну для світу в 1980-х рр. Застосування моделі SEZs і ETCZs в Африці Пекін розглядає як ефективний засіб сприяння залученню Китаю на континент і підвищення міжнародної конкурентоспроможності китайських компаній у світі. Таким чином, тим більш дивним є те, що прогрес Пекіну щодо SEZ і ETCZ в Африці помітно зменшився після років буму, коли країна вступила до СОТ. З 2007/2008 рр., коли були створені всі існуючі SEZ і ETCZ, жодної нової значної SEZ чи ETCZ більше не було. Як показує *табл. 1*, прогрес Пекіну в SEZ і ETCZ в Африці фактично стагнує протягом багатьох років, принаймні на кількісному рівні [5].

Останніми роками китайські підприємства провадять інвестиційну політику в Африці, допомагають деяким країнам перейти від сільськогосподарської економіки до індустріальної, і, як заявляє китайський прем'єр Лі Кецянь, вони є досить успішними в цих питаннях. Проте невизначеність, певні виклики, з якими зіштовхується Китай у країнах Африки, також наявні. Для таких тенденцій є декілька причин.

По-перше, Китай змінив політику традиційної допомоги, намагаючись навчити африканців правилам ринкової економіки за допомогою інвестицій, а не надання кредитів, як це було раніше. Передусім,

така політика не завжди подобається місцевим підприємцям, і вони роблять все можливе, щоб перешкодити новим правилам ведення бізнесу за ринковою економікою.

По-друге, деякі західні країни невдоволені тим, що китайський ринок активними темпами розширяє свій вплив в Африці, тож вони «демонізують» китайські компанії та китайських інвесторів за допомогою ЗМІ, звідки африканські країни, як колишні колонії західного світу, звикли отримувати інформацію.

По-третє, деякі африканські держави, в яких існувала диктатура, використовували китайську допомогу для зміцнення цього типу політичного режиму. Після того, як диктатуру було повалено, лідери нового уряду, що прийшли до влади, природно, висловили невдоволення у зв'язку із втручанням китайського уряду, тож тепер вони намагаються перешкодити китайським підприємствам увійти в африканські країни.

По-четверте, китайська допомога Африці в минулому столітті втілила низку великих інфраструктурних проектів, залишивши їх на африканське управління. Згодом ці проекти, через погане управління, почали приходити в неналежний стан, і африканці вимагають, щоб китайський уряд продовжував надавати фінансову допомогу для їх функціонування та реконструкції. Китайський уряд не захотів вдруге вкладати гроші в ті ж самі проекти, що призвело до невдоволення його комерційною присутністю.

По-п'яте, у деяких китайських підприємств відсутня екологічна свідомість, що призводить до забруднення африканських територій [6].

Основним напрямом дій КНР у регіоні є реалізація спільних інвестиційних проектів з африканськими країнами у сферах розвитку видобувних і обробних галузей їх промисловості та сільського господарства, спорудження об'єктів транспортної, енергетичної, комунікаційної та іншої інфраструктури, а також торгівля (*рис. 2*). Так, згідно зі стратегічними планами Китаю, в цілому в африканську економіку

Китайські зони економічної торгівлі та зони економічного та торговельного співробітництва в Африці

Країна	SEZ or ETCZ	Рік заснування	Розробники	Галузь
Замбія	Замбія – Китай ETCZ (ZCCZ)	2007	Non-Ferrous China Africa, дочірня компанія CNMC	Видобуток міді
Алжир	Jiangling ETCZ	2008	Chinese Jiangling Motors Cooperation; Jiangxi Coal Corporation Group; Groupe Mazouz	Автомобілі
Єгипет	TEDA Suez ETCZ	2008	Tianjin Development Zone and Tianjin TEDA Investment Holding Co., Ltd.	Будівельні матеріали, виробництво та логістика, комерційна та розважальна сфера
Нігерія	Nigeria Lekki FTZ	2007	China Civil Engineering Construction Group; Jiangning Development Corporation; Nanjing Beyond; China Railway	Транспортне обладнання, текстильна та легка промисловість, побутова техніка, телеком
Нігерія	Зона вільної торгівлі Огун – Гуандун (OGFTZ)	2008	Guangdong Xinguang; South China Development Group	Будівельні матеріали, деревообробка, медицина, ПК та освітлення
Маврикій	Mauritius Tianli ETCZ	2007	Taiyuan Iron & Steel Co; Shanxi Coking Coal Group; Tianli Group	Нерухомість, послуги, виробництво та логістика
Ефіопія	Східна промислова зона Ефіопії	2007	Qiyuan Group; Jianglian International Trading Co; Yangyang Asset Management	Електричні машини, сталь і металургія, будівельні матеріали

Джерело: складено авторами на основі [5].

планується вкласти до 60 млрд дол. США із державних та приватних фондів.

Кошти інвесторів вкладаються як в окремі проекти, так і у створення спеціальних економічних зон китайсько-африканського співробітництва, де базуються китайські підприємства. На сьогоднішній день такі зони вже існують у: Замбії (здійснюють видобуток і переробку міді, виробництво одягу, техніки та електроніки); Маврикії (виробництво текстилю та високотехнологічного обладнання); Ефіопії (виробництво електричного устаткування, будівельних матеріалів та сталі); Нігерії (виробництво будівельних матеріалів, харчових продуктів, комп'ютерів та медичних приладів, транспортного обладнання та текстилю); Єгипті (виробництво бензинового обладнання, електричних приладів, текстилю та автомобілів).

Крім того, КНР відіграє важливу роль у розбудові системи транспортно-сполучення в Африці. Зокрема, з 2014 р. реалізується проект спорудження залізничної мережі в Центральній Африці, яка має поєднати Південний Судан із Танзанією, Кенією, Угандою та Руандою, а також забезпечити вихід до Великих Африканських озер.

З одного боку, все це сприяє економічному розвитку африканських країн, а з іншого – дозволяє КНР

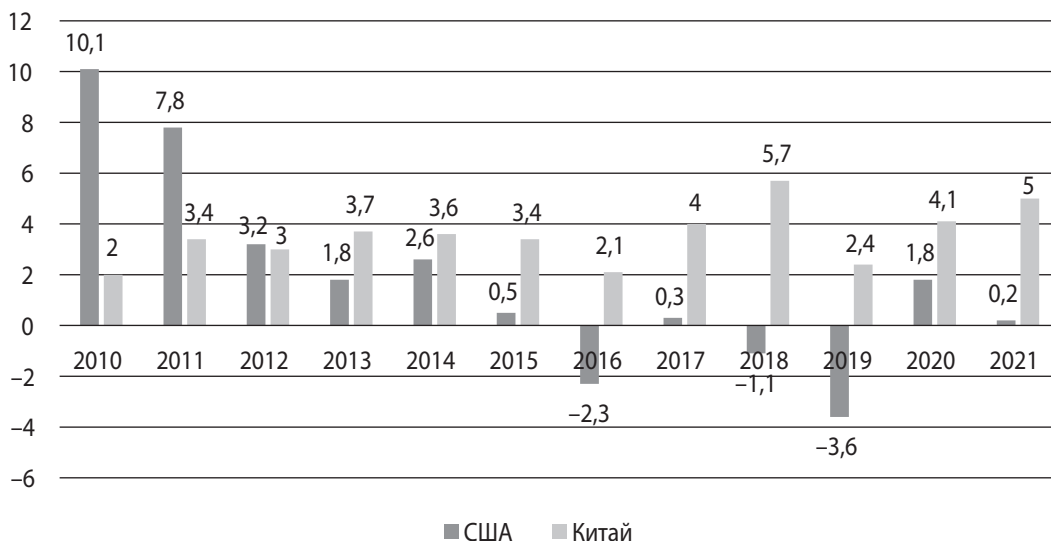
отримувати доступ до їх природних ресурсів та ринків. Так, Африка є другим за обсягом джерелом імпорту Китаєм сировини після Близького Сходу – з часткою 23%. Найбільшими постачальниками нафти до КНР є Ангола з часткою 11% у загальному китайському імпорті, Конго – 2% та Південний Судан – 2%. Експортерами нафти до Китаю є також Алжир, Чад, Габон, Кенія, Ліберія, Нігерія та Уганда.

Поряд із цим КНР імпортує із Африки залізні руди, метали (насамперед мідь) та інші сировинні товари, а також харчову та сільськогосподарську продукцію. Своєю чергою, Китай експортує до африканських країн широкий спектр машин і транспортно-обладнання, засобів комунікації та електроніки. Тільки в минулому році обсяги двосторонньої торгівлі КНР з країнами регіону становили 170 млрд дол. США. Основними торговельними партнерами Китаю є Ангола, Південна Африка, Судан, Нігерія та Єгипет [7].

Як і Захід, Китай суттєво збільшив фінансування розвитку Африки у 2000-х роках. На відміну від Заходу, більшість із них набула форми позик за ринковими або близькими до ринкових ставок, а не допомоги. За 2000–2020 рр. китайські державні фінансисти позичили 160 млрд дол. США африкан-

Млрд дол. США

Рис. 2. Порівняння китайських та американських прямих іноземних інвестицій за період з 2010 р. по 2021 р.

Джерело: побудовано авторами на основі [7].

ським урядам. Тоді як західна допомога або кредити Світового банку зазвичай широко розповсюджені, майже 2/3 китайських позик Африці були спрямовані на інфраструктуру. За 2007–2020 рр. китайське фінансування інфраструктури для Африки на південь від Сахари було у 2,5 разу більше, ніж усі інші двосторонні установи разом узяті. Найбільше Китай інвестує в Південну Африку, Демократичну Республіку Конго, Анголу, Замбію, Ефіопію та Нігерію (рис. 3).

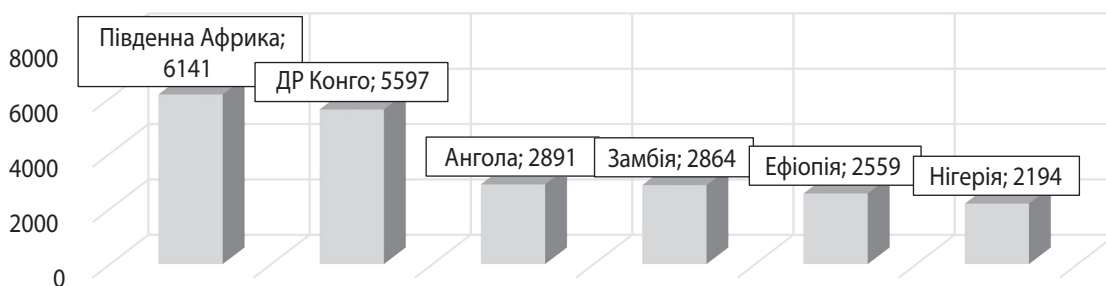
У 2000-х роках африканські країни мали більше можливостей для запозичень після списання боргів багатих країн і сировинного буму. Радник одного з лідерів наголошує на переході до багатопартійної демократії з початку 1990-х років. Найпростішим способом зробити це було змусити Китай кредитувати та будувати.

Проте західна критика часто базується на хибних припущеннях. Китай є великим кредитором, але рідко сплачує борги більшості африканських країн. У 2020 р., останньому році з хорошими даними, китай-

ські позики становили 17% державного боргу в Африці на південь від Сахари, повідомляє Китайська африканська дослідницька ініціатива (Cari) Університету Джона Хопкінса у Вашингтоні, округ Колумбія. Це більше, ніж у всіх інших двосторонніх офіційних кредиторів разом узятих, але менше, ніж частка Світового банку (19%) або власників комерційних облігацій (30%). У статті за 2020 р. дослідники Cari зазначили, що на Китай припадає понад чверть державного боргу лише в семи з 22 країн, класифікованих МВФ як країни, що страждають від «боргової скрути».

Залучення Китаю в Африку передусім стосується видобутку природних ресурсів, розвитку інфраструктури та виробництва. Участь США, навпаки, зосереджується на торгівлі та послугах з високими технологіями, а також на політиці допомоги, спрямованій на сприяння демократії, гарному врядуванню та людському розвитку. І хоча підхід Китаю «без зобов'язань» може сприяти неефективному прийнят-

Млрд дол. США

Рис. 3. Статистика прямих іноземних інвестицій Китаю в країни Африки у 2019 р.

Джерело: побудовано авторами на основі [8].

ттю рішень і офіційній корупції, залучення Китаю принципово не підриває економічні та політичні цілі США на континенті. Навпаки, побудована Китаєм африканська інфраструктура допомагає зменшити операційні витрати підприємств і розширити розмір регіональних ринків, збільшуючи можливості для прибуткових підприємств місцевих і американських інвесторів. Підходи та інтереси США та Китаю за своєю суттю не суперечать один одному, і офіційні особи США, включно з президентами Джорджем Бушем і Бараком Обамою, заперечували, що Вашингтон і Пекін ведуть «нульову» конкуренцію за вплив і доступ до Африки. Коротше кажучи, Китай не обов'язково є стратегічною «загрозою» інтересам США в Африці [9, с. 108].

Хоча Сполучені Штати та Китай не можуть бути стратегічними суперниками в Африці, ці дві країни можуть посилити комерційну конкуренцію, якщо американський бізнес стане активнішим на африканських ринках – те, що втілює президент Обама, сприяючи численним ініціативам, пов'язаним з торгівлею та інфраструктурою, про що він оголосив під час своєї поїздки влітку 2013 р. до Сенегалу, Південної Африки та Танзанії. Така бізнес-конкуренція піде на користь африканським країнам і просуватиме інтереси США. Африканські уряди могли б домовитися про більш сприятливі комерційні умови, якби вони не залежали від китайського фінансування. Африканські громади виграють, оскільки американські компанії радше, ніж їхні китайські колеги, наймають місцевих робітників на кваліфіковані та некваліфіковані посади, передають промислові технології місцевим партнерам, вимагають гуманних умов праці та висувають ініціативи, що сприяють здоров'ю та добробуту їхньої робочої сили. Подібна бізнес-практика, ймовірно, захоплюватиме китайські підприємства робити те саме, щоб забезпечити угоди, конкурувати на місцевих ринках праці та споживчих ринках і підвищити імідж Китаю в Африці.

Економіст і політолог Вільям Гумед зазначає, що Африка також несе велику відповідальність за те, як використовуються доходи від торгівлі з Китаєм. Дуже небагато країн використали ці додаткові ресурси для диверсифікації своєї економіки. Основна частина вигод потрапляє в кишені незначної за кількістю еліти. Крім того, стратегія Китаю, яка полягає в підтримці дружніх стосунків з лідерами правлячих партій, прямо захоплює цю тенденцію. Зрештою, це є обтяжувальним фактором, що зумовлює корупцію.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проаналізувавши відносини між Китаєм і країнами Африки, можна дійти висновків, що: *по-перше*, Китай чітко націлений розвивати та поліпшувати взаємозв'язки з африканськими країнами; *по-друге*, африканським країнам потрібно розуміти різницю між співробітництвом і економічною

та політичною експансією, яку певною мірою хоче нав'язати Китай; *по-третє*, західні країни мають бути насторожі та поліпшувати відносини з країнами Африки, щоб Китай не став одноосібним лідером як в економічному, так і політичному та соціальному планах на африканському континенті.

Китай відкрив нові економічні, дипломатичні та стратегічні шляхи для африканських держав, але в кінцевому підсумку африканці – як ті, хто при владі, так і «люди з вулиці», повинні вести переговори на власних умовах, визначати пріоритети та використовувати можливості для подальшого розвитку їхніх власних інтересів. Можливо, ще зарано називати економічне диво Китаю історією успіху або визначати, скільки африканських країн бажать, зацікавлені чи справді здатні йти подібним шляхом, але вперше після закінчення холодної війни люди від Алжиру до Анголи мають справжню альтернативу західному донорському блоку.

Якщо африканські держави і можуть чомусь навчитися завдяки Китаю, так це тому, як увявити власне майбутнє, досліджувати нові можливості та взаємодіяти з рештою світу, зберігаючи контроль над умовами цих взаємодій. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Українець Л. Визначення основних чинників прямих закордонних інвестицій з Китаю у країни Африки. *Журнал європейської економіки*. 2013. № 4. С. 458–472. URL: <http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/688/669>
2. Климишин П. Основні вектори геостратегії Китайської Народної Республіки на початку XXI ст. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2013. Вип. 5. С. 384–398. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/klymyshyn_osnovni.pdf
3. Survey resources and data / Afrobarometer. URL: <https://www.afrobarometer.org/surveys-and-methods/survey-resources/>
4. Тихоненко І. В., Вуйко В. В. Економічний вектор африканської політики КНР: виклики та перспективи. *Наукові праці. Політологія*. 2017. № 297. С. 66–69. URL: https://www.researchgate.net/publication/346523854_Ekonomichnij_vektor_afrikanskoj_politiki_KNR_vikliki_ta_perspektivi
5. Gu X., Mayer M., Dinkelbach C. et al. China's Engagement in Africa: Activities, Effects and Trends. URL: <https://www.cgs-bonn.de/de/publikationen/cgs-global-focus/>
6. Morgan P., Nicholson J. Does China Have a Looming Africa Problem? / *The Diplomat*. 19.09.2016. URL: <https://thediplomat.com/2016/09/does-china-have-a-looming-africa-problem/>
7. Krippahl C. Who benefits from China-Africa relations? / *Deutsche Welle. Made for mind*. 30.11.2021. URL: <https://www.dw.com/en/who-benefits-from-china-africa-relations/a-59979169>

8. Hanauer L., Morris L. J. China in Africa. Implications of a Deepening Relationship / RAND Corporation. URL: https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB9760.html
9. Угву В. У. Стратегія КНР щодо країн Африки : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04. Київ, 2020. 234 с.

REFERENCES

- Gu, X. et al. "China's Engagement in Africa: Activities, Effects and Trends". <https://www.cgs-bonn.de/de/publikationen/cgs-global-focus/>
- Hanauer, L., and Morris, L. J. "China in Africa. Implications of a Deepening Relationship". *RAND Corporation*. https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB9760.html
- Klymyshyn, P. "Osnovni vektory heostrategii Kytaiskoi Narodnoi Respubliki na pochatku XXI st." [Key Geostategic Vectors of People's Republic of China at the Beginning of XXI Century]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*, iss. 5 (2013): 384-395. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/klymyshyn_osnovni.pdf
- Krippahl, C. "Who benefits from China-Africa relations?" *Deutsche Welle. Made for mind*. November 30, 2021. <https://www.dw.com/en/who-benefits-from-china-africa-relations/a-59979169>

- Morgan, P., and Nicholson, J. "Does China Have a Looming Africa Problem?" *The Diplomat*. September 19, 2016. <https://thediplomat.com/2016/09/does-china-have-a-looming-africa-problem/>
- "Survey resources and data". *Afrobarometer*. <https://www.afrobarometer.org/surveys-and-methods/survey-resources/>
- Tykhonenko, I. V., and Vuiko, V. V. "Ekonomichnyi vektor afrykanskoï polityky KNR: vyklyky ta perspektyvy" [Economic Vector of China's African Policy: Challenges and Prospects]. *Naukovi pratsi. Politolohiia*, no. 297 (2017): 66-69. https://www.researchgate.net/publication/346523854_Ekonomichnij_vektor_afrikanskoï_politiki_KNR_vikliki_ta_perspektivi
- Uhvu, V. U. "Stratehiia KNR shchodo krain Afryky" [The Strategy of the People's Republic of China in Relation to African Countries]: *dys. ... kand. polit. nauk : 23.00.04*, 2020.
- Ukrainets, L. "Vyznachennia osnovnykh chynnykiv priamykh zakordonnykh investysii z Kytaiu u krainy Afryky" [Determination of the Main Factors of Foreign Direct Investment from China to African Countries]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, no. 4 (2013): 458-472. <http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/688/669>

УДК 339.9
 JEL: F43
 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-36-42>

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ КНР У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ

©2023 **ВАРЛАМОВА М. Л.**

УДК 339.9
 JEL: F43

Варламова М. Л. Підвищення конкурентоспроможності економіки КНР у глобальному вимірі

У сучасних умовах боротьби за світове економічне лідерство актуальним є аналіз тенденцій підвищення конкурентоспроможності Китаю, економіка якого є сьогодні другою за величиною. У статті проаналізовано порівняння динаміки обсягів ВВП країн-лідерів – США, Китаю та Японії. Визначено, що за темпами зростання протягом 1970–2022 рр. Китай почав випереджати США, що вказує на можливість для Китаю стати першою за величиною економікою. Зазначені тенденції простежуються й в збільшенні частки Китаю у світових обсягах ВВП разом зі зменшенням даного показника для США та Японії. Бурхливі трансформації відбуваються й у сфері зовнішньої торгівлі: обсяги експорту та імпорту товарів Китаю постійно зростають і дозволяють стабільно демонструвати лідируючі позиції. Кількісно Китай демонструє конкурентоспроможну позицію (2 місце) щодо залучення та виведення прямих іноземних інвестицій. За іншими аналізованими кількісними показниками Китай також конкурує за лідерство зі США. Разом із тим у результаті проведеного аналізу встановлене відставання КНР від розвинутих країн світу за рівнем ВВП на душу населення, а також за загальним рівнем конкурентоспроможності. Щодо першого показника, загалом тут простежується позитивна динаміка, незважаючи на ще суттєву різницю порівняно з розвинутими країнами. Стосовно другого показника, що є інтегральним, тут спостерігається негативна тенденція у 2022 р. Також у результаті проведеного аналізу відмічено підвищення конкурентоспроможності у сфері інновацій, що є драйвером для розвитку всіх галузей економіки та впливає на підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг Китаю у світовій економіці.

Ключові слова: конкурентоспроможність, світове лідерство, КНР, експорт, імпорт, інноваційний розвиток, прями іноземні інвестиції.

Рис.: 11. **Бібл.:** 8.

Варламова Марія Леонідівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: m.varlatova@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7111-1136>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57193522218>